

Sygn. akt: I C 304/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2016 roku

Sąd Rejonowy w Człuchowie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSR Marek Osowicki
Protokolant:	maszynistka Paulina Barwińska

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2016 roku w Człuchowie

sprawy z powództwa **K. S.**

przeciwko Skarbowi Państwa Zakładowi Karnemu w C.

o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę

1. oddała powództwo,
2. zasądza od powoda K. S. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa Zakładu Karnego w C. kwotę 4.800,00 zł tytułem kosztów procesu.

Sygn. akt I C 304/16

UZASADNIENIE

Powód K. S. wniósł powództwo przeciwko Skarbowi Państwa Zakładowi Karnemu w C. o zasądzenie na jego rzecz kwoty 25 000,00 zł tytułem zadośćuczynienia.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, iż podczas pobytu w Zakładzie Karnym w C. przebywał i w dalszym ciągu przebywa w celach, w których jest grzyb, pleśń, panuje wilgoć, nie ma wentylacji, okna są nieszczelne, przegnite. Wskazał również, iż w celach nie ma zapewnionego metrażu zgodnie z przepisami. Powód swoje żądanie oparł o prawa wynikające z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Konstytucji RP i innych przepisów regulujących ochronę praw człowieka, kodeks karny wykonawczy.

Postanowieniem z dnia 8 czerwca 2016 roku Referendarz Sądowy w Sądzie Rejonowym w Człuchowie zwolnił powoda w całości od kosztów sądowych.

Pozwany Skarb Państwa Zakład Karny w C. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych. Podniósł nadto zarzut przedawnienia roszczeń w zakresie pobytu powoda w pozwanej jednostce – przekraczającej okres trzech lat od dnia wniesienia przedmiotowego powództwa.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew podniósł, iż powód w Zakładzie Karnym w C. przebywał w następujących okresach: od dnia 9 lipca 2008 roku do dnia 22 lipca 2008 roku, od dnia 19 listopada 2009 roku do dnia 5 grudnia 2013 roku oraz od dnia 17 grudnia 2013 roku do nadal, przy czym powód nie był osadzony w warunkach przeludnienia. Miał możliwość korzystania z radia i telewizji, książek znajdujących się w bibliotece centralnej

zakładu karnego, codziennie dostarczanej do oddziałów mieszkalnych prasy, organizowanych na terenie zakładu poza oddziałem mieszkalnym imprez kulturalno- oświatowych w postaci koncertów, przedstawień, wystaw, spotkań z artystami, prezentacji, różnego rodzaju konkursów organizowanych przez referat kulturalno-oświatowy, korzystania z usług religijnych poza obrębem oddziału mieszkalnego w postaci nabożeństw, katechez, spotkań z grupami wyznaniowymi, 2 razy w tygodniu mógł korzystać ze świetlicy do zajęć sportowych, która jest wyposażona w niezbędny sprzęt do rekreacji ruchowej oraz świetlicy pawilonowej, w której znajduje się stół do tenisa stołowego, TV, mógł uczęszczać na zajęcia sportowe na placu sportowym, gdzie zajęcia odbywają się na świeżym powietrzu, osadzeni mogą grać w gry zespołowe jak piłka nożna, siatkówka, koszykówka, korzystać z urządzeń rekreacyjnych znajdujących się w obiekcie (zgodnie z tygodniowym planem zajęć sportowych w Zakładzie Karnym w C.). Odnosząc się do warunków bytowych w celach, pozwany wyjaśnił, iż cele są malowane w przypadkach stwierdzenia konieczności ich malowania i zgodnie z harmonogramem prac remontowo – konserwacyjnych. Usterki zgłaszane przez osadzonych, oddziałowych, wychowawców, komisję wizytującą wszystkie pomieszczenia są naprawiane, usuwane przez służbę konserwacyjno – remontową działu kwatermistrzowskiego. Pozwany podkreślił, iż cele mieszkalne miały i mają dostateczny dopływ powietrza, albowiem wymiana powietrza odbywa się za pomocą wentylacji grawitacyjnej nawiewno – wywiewnej, która jest sprawna, oraz odpowiednią do pory roku temperaturę. Wskazał, iż na zwiększenie wilgotności w celach mieszkalnych wpływ ma m.in. nieodpowiednie wietrzenie cel (zasłanianie przez osadzonych otworów wentylacyjnych), zastawianie grzejników, kąpiele w kąciakach sanitarnych. W celach mieszkalnych pawilonu L, w których przebywał powód, znajdują się okna drewniane, które są szczelne. Cele te wyposażone były i są zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a porządek w nich utrzymywany jest przez samych osadzonych, którzy otrzymują odpowiednią ilość środków higieny i czystości. Pozwany podkreślał również, iż powód w czasie odbywania kary pozbawienia wolności w pozwanej jednostce nie składał żadnych skarg dotyczących przedmiotu niniejszego postępowania. Przy przyjęciu do jednostki penitencjarnej nie współpracował ze służbą zdrowia, nie odpowiadał na pytania, co utrudniało zebranie wywiadu, a w trakcie obserwacji sądowo – psychiatrycznej przeprowadzonej od dnia 14 października 2008 roku do dnia 11 grudnia 2008 roku w Areszcie Śledczym w S. rozpoznano u powoda zaburzenia osobowości i uzależnienie mieszane. Pozwany zaznaczył, iż powód wielokrotnie konsultowany był psychiatrycznie z powodu zaburzeń zachowania, przy czym przy realizacji przyjęć lekarskich nie skarżył się on na złe warunki zakwaterowania, grzyb, pleśń, ani nieszczelne okna. Ponadto w dniu 12 lipca 2016 roku powód badany był przez lekarza medycyny pracy, który orzekł o zdolności powoda do pracy. Powód od dnia 19 października 2010 roku z przerwami zatrudniony jest odpłatnie w Zakładzie Karnym w C..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód K. S. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w C. w następujących celach i terminach:

- od dnia 9 lipca 2008 roku do dnia 22 lipca 2008 roku,
- od dnia 19 listopada 2009 roku do dnia 7 grudnia 2009 roku w pawilonie L, w celi nr 5 o powierzchni 24,63 m² (dla 8 osadzonych),
- od dnia 7 grudnia 2009 roku do dnia 16 grudnia 2009 roku w pawilonie L, w celi nr 22 o powierzchni 12,03 m² (dla 4 osadzonych),
- od dnia 16 grudnia 2009 roku do dnia 3 lutego 2010 roku w pawilonie L, w celi nr 5 o powierzchni 24,63 m² (dla 8 osadzonych),
- od dnia 3 lutego 2010 roku do dnia 8 czerwca 2010 roku w pawilonie L, w celi nr 22 o powierzchni 12,03 m² (dla 4 osadzonych),
- od dnia 8 czerwca 2010 roku do dnia 18 czerwca 2010 roku w pawilonie L, w celi nr 5 o powierzchni 24,63 m² (dla 8 osadzonych),

- od dnia 18 czerwca 2010 roku do dnia 5 grudnia 2013 roku w pawilonie L, w celi nr 9 o powierzchni 19,05 m² (dla 6 osadzonych),
- od dnia 17 grudnia 2013 roku do dnia 14 kwietnia 2015 roku w pawilonie L, w celi nr 9 o powierzchni 19,05 m² (dla 6 osadzonych),
- od dnia 14 kwietnia 2015 roku do dnia 15 września 2015 roku w pawilonie L, w celi nr 8 o powierzchni 18,83 m² (dla 6 osadzonych),
- od dnia 15 września 2015 roku do dnia 4 stycznia 2016 roku w pawilonie L, w celi nr 27 o powierzchni 12,74 m² (dla 3 osadzonych),
- od dnia 4 stycznia 2016 roku do dnia 7 stycznia 2016 roku w pawilonie L, w celi nr 8 o powierzchni 18,83 m² (dla 6 osadzonych),
- od dnia 7 stycznia 2016 roku do dnia 25 maja 2016 roku w pawilonie L, w celi nr 21 o powierzchni 13,33 m² (dla 4 osadzonych),
- od dnia 25 maja 2016 roku do dnia 16 czerwca 2016 roku w pawilonie L, w celi nr 8 o powierzchni 18,83 m² (dla 6 osadzonych),
- od dnia 16 czerwca 2016 roku do nadal w pawilonie L, w celi nr 27 o powierzchni 12,74 m² (dla 4 osadzonych).

(dowód: przeglądarka historii pobytów osadzonego k. 43, przeglądarka historii rozmieszczenia k. 44)

W celach, w których przebywał powód, wydzielony był murowany kącik sanitarny, znajdowała się odpowiednia do liczby osadzonych ilość łóżek, stolik, krzesła, szafki, miał również możliwość korzystania z prywatnego telewizora.

(bezsporne, nadto: wyjaśnienia powoda na rozprawie w dniu 12 września 2016r. w okresie od 00:29:43 do 00:35:56 – porównaj protokół k. 73-74v)

Zakład Karny w C. umożliwił korzystanie powodowi – jak każdemu osadzonemu – z:

- radia i telewizji
- książek znajdujących się w bibliotece centralnej zakładu karnego
- codziennie dostarczanej do oddziałów mieszkalnych prasy
- organizowanych na terenie zakładu poza oddziałem mieszkalnym imprez kulturalno- oświatowych w postaci koncertów, przedstawień, wystaw, spotkań z artystami, prezentacji
- różnego rodzaju konkursów organizowanych przez referat kulturalno-oświatowy, przy czym powód uczestniczył w konkursie S., w którym odniósł sukces
- korzystania z usług religijnych poza obrębem oddziału mieszkalnego w postaci nabożeństw, katechez, spotkań z grupami wyznaniowymi
- 2 razy w tygodniu mógł korzystać ze świetlicy do zajęć sportowych, która jest wyposażona w niezbędny sprzęt do rekreacji ruchowej oraz świetlicy pawilonowej, w której znajdował się stół do tenisa stołowego, TV.

Powód ma możliwość uczęszczania również na zajęcia sportowe na placu sportowym, gdzie zajęcia odbywają się na świeżym powietrzu, osadzeni mogą grać w zespołowe gry jak piłka nożna, siatkówka, koszykówka, korzystać z urządzeń

rekreacyjnych znajdujących się w obiekcie (zgodnie z tygodniowym planem zajęć sportowych w Zakładzie Karnym w C.).

(bezsporne, nadto dowód: pismo z dnia 14/07/2016r. k. 45-45v, wyjaśnienia powoda złożone na rozprawie w dniu 12 września 2016r. w okresie od 00:06:39 do 00:18:43 – porównaj protokół k. 45-59)

Cele mieszkalne w pawilonach mieszkalnych były i są malowane w przypadku stwierdzenia konieczności malowania zgodnie z harmonogramem prac remontowo – konserwacyjnych. Usterki zgłaszane przez osadzonych, oddziałowych, wychowawców, komisję wizytującą wszystkie pomieszczenia są naprawiane, usuwane przez służbę konserwacyjno – remontową działu kwatermistrzowskiego.

(bezsporne, nadto dowód: notatka służbowa działu kwatermistrzowskiego z dnia 19/07/2016r. k. 46)

Wszystkie cele, w których przebywał powód, były wyposażone w sprzęt kwaterunkowy zgodnie z obowiązującymi przepisami. Cele mieszkalne miały i mają dostateczny dopływ powietrza. Wymiana powietrza odbywa się za pomocą wentylacji grawitacyjnej nawiewno – wywiewnej oraz odpowiednią do pory roku temperaturę (minimum 20°C). Istnieje również możliwość otwarcia okien. W pawilonie mieszkalnym L, w którym przebywał i przebywa powód, znajdują się okna drewniane, które są szczelne. Pomimo sprawnej działającej wentylacji, w celach często dochodzi do zwiększenia wilgotności. Przyczyniają się do tego samo osadzeni, którzy zasłaniają otwory wentylacyjne, zastawiają grzejniki, kąpią się w kąciakach sanitarnych, suszą na grzejnikach mokre rzeczy.

(bezsporne, nadto dowód: notatka służbowa działu kwatermistrzowskiego z dnia 19/07/2016r. k. 46, wyjaśnienia powoda na rozprawie w dniu 12 września 2016r. w okresie od 00:02:23 do 00:14:33 – porównaj protokół k. 58-59)

W celach, w których przebywał powód, znajdował się murowany kąciak sanitarny, nadto powód – jak wszyscy osadzeni – korzysta z kąpieli dwa razy w tygodniu. To na osadzonych, w tym również na powodzie, ciąży obowiązek przestrzegania higieny osobistej i czystości pomieszczeń, w których przebywają. Otrzymują w tym celu odpowiednie ilości środków czyszczących i środków higieny osobistej. Po przyjęciu do jednostki powód otrzymał odzież skarbową, przy czym zarówno odzież skarbową oraz koce i ręczniki są regularnie prane i suszone przez administrację zakładu karnego. Każdy osadzony, w tym również powód, ma możliwość wymiany otrzymanej z magazynu odzieży więziennej oraz koców. W przypadku stwierdzenia uszkodzenia wymienianego asortymentu, w sposób uniemożliwiających jego dalsze używanie, wydawany jest osadzonemu inny przedmiot – tego samego rodzaju.

(bezsporne, nadto dowód: notatka służbowa działu kwatermistrzowskiego z dnia 10/08/2016r. k. 47)

Powód w czasie odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w C. nie składał żadnych pisemnych skarg dotyczących warunków bytowych panujących w celach, w których przebywał, zwłaszcza na znajdujące się w nich grzyby i pleśń, czy też nieszczelne okna.

(bezsporne)

W czasie pobytu powoda w Areszcie Śledczym w S., gdzie w okresie od 14 października 2008 roku do 11 grudnia 2008 roku przebywał na obserwacji sądowo – psychiatrycznej, stwierdzono u powoda zaburzenia osobowości i uzależnienie mieszane. W Zakładzie Karnym w C. był wielokrotnie konsultowany psychiatrycznie z powodu zaburzeń zachowania. Leczył się również u stomatologa i chirurga. W dniu 12 lipca 2016 roku powód został przebadany przez lekarza medycyny pracy, który orzekł o jego zdolności do pracy.

(bezsporne, nadto dowód: pismo z dnia 15/07/2016r. k. 48, wyjaśnienia powoda na rozprawie w dniu 12 września 2016r. w okresie od 00:06:39 do 00:14:33 – porównaj protokół k. 58-59)

Powód był zatrudniony odpłatnie w Zakładzie Karnym w C. w następujących okresach:

- od dnia 19 października 2010 roku do dnia 31 stycznia 2011 roku na pełen etat jako porządkowy pawilony,

- od dnia 1 lutego 2011 roku do dnia 31 marca 2011 roku na 7/8 etatu jako porządkowy pawilonu,
- od dnia 1 kwietnia 2011 roku do dnia 17 września 2013 roku na 1/2 etatu jako porządkowy pawilonu,
- od dnia 18 września 2013 do dnia 5 grudnia 2013 roku na 1/4 etatu jako porządkowy pawilonu,
- od dnia 18 grudnia 2013 roku do dnia 2 lutego 2014 roku na 1/4 etatu jako porządkowy pawilonu,
- od dnia 3 lutego 2014 roku do dnia 14 kwietnia 2015 roku na 1/2 etatu jako porządkowy pawilonu,
- od dnia 1 lipca 2015 roku do nadal ja 7/8 etatu jako pomocnik kucharza.

Powód ma możliwość robienia zakupów w kantynie 3-4 razy w miesiącu.

(bezsporne, nadto dowód: notatka służbowa z dnia 10/08/2016r. k. 49, część III do karty depozytowej z dnia 10/08/2016r. k. 50-53, wyjaśnienia powoda na rozprawie w dniu 12 września 2016r. w okresie od 00:02:23 do 00:06:39 oraz od 00:21:38 do 00:22:12 – porównaj protokół k. 58-59)

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Precyzując rodzaj naruszonych dóbr, które – zdaniem powoda – uzasadnia roszczenie o zadośćuczynienie, powołał się on na akty o charakterze międzynarodowym, jak i wewnętrznym. Należy więc ostatecznie dojść do wniosku, iż w opinii powoda zachowanie pozwanego zagraża jego zdrowiu.

Na gruncie prawa polskiego można uzasadnić żądanie powoda z tytułu zadośćuczynienia regulacją wynikającą z art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., bowiem pozwany zobowiązany był do zapewnienia powodowi takich warunków bytowych i sanitarnych, w których godność ludzka i zdrowie psychiczne nie doznałyby istotnego uszczerbku.

Zauważyć jednak należy, iż na styku praw jednostki a praw zagwarantowanych ogółowi niejednokrotnie dochodzi do problemu ograniczenia uprawnień jednostkowych celem zagwarantowania prawa ogółu, bądź też odwrotnie. W przypadku, gdy dojdzie do konieczności ograniczenia praw jednostki, ograniczenia te muszą być każdorazowo uznane za niezbędne (konieczne) w demokratycznym państwie prawnym ze względu na interes bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku prawnego lub prawa i wolności innych osób. Ograniczenia te precyzuje Konstytucja (art. 31 ust. 3 i art. 41 ust. 1), a także przepisy prawa międzynarodowego, które zostały ratyfikowane przez Polskę (w tym art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych czy art. 5 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności).

Indywidualizując powyższy problem, na potrzeby niniejszego postępowania stwierdzić należy, że żadne z dóbr osobistych, także to wskazane przez powoda, nie mają charakteru absolutnego – bezwzględnie. W określonych przypadkach przepisy prawa mogą bowiem przewidywać ich uzasadnione ograniczenie. Do takiego uzasadnionego przypadku zaliczyć należy także stan, jakim niewątpliwie jest okres odbywania kary pozbawienia wolności. Oczywistym jest, iż już sama istota kary pozbawienia wolności polega na czasowym ograniczeniu wskazanych przez powoda dóbr osobistych. Ograniczenie to jednakże, jak sama nazwa wskazuje, nie ma charakteru całkowitego. Następuje tylko w tym zakresie, w jakim jest to konieczne dla zapewnienia realizacji dobra chronionego przez państwo, w tym zakresie, w jakim ograniczenie to można uznać jako normalny element kary pozbawienia wolności.

Obecnie brak jest przepisów rangi międzynarodowej, które regulowałyby ściśle kwestię warunków bytowych osób pozbawionych wolności. Brak jest przepisów, które w sposób konkretny wskazywałyby jakie ściśle określone warunki powinny obowiązywać w zakładach karnych państw sygnatariuszy. Wiele z nich wskazuje natomiast jakie ogólne standardy powinny spełniać pomieszczenia mieszkalne, dostrzegając ich znaczenie dla realizacji celów całości systemu

penitencjarnego (por. N. Pawłowska, Prawo podmiotowe więźniów do powierzchni mieszkalnej Państwo i Prawo 2007/6 str. 85).

W tych okolicznościach każde z państw, w tym Polska, we własnym zakresie reguluje kwestie bytowe skazanych. Normy te są zmienne, zależne od wypadkowej uwarunkowań kulturowych, społecznych oraz ekonomicznych kraju. Każdorazowo jednak spełniają one przyjęte minima gwarancji praw jednostki, pomimo ich ograniczenia. W Polsce zasady odbywania kary pozbawienia wolności reguluje przede wszystkim ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku kodeks karny wykonawczy, dalej określana jako k.k.w. (Dz.U. Nr 90 poz. 557 z późniejszymi zmianami). Porusza ona między innymi takie kwestie jak: cele wykonywania kary, rodzaje zakładów karnych, zasady wykonywania kary i jej indywidualizacja, prawa i obowiązki skazanego, zatrudnienie, nauczanie, działalność kulturalno-oświatową itp. Szczególne znaczenie z punktu widzenia zarzutów podniesionych przez powoda ma art. 110 § 2 k.k.w., w jego ramach ustawodawca zagwarantował, iż w celach mieszkalnych powierzchnia przypadająca na jednego skazanego nie może wynosić mniej niż 3m², cele muszą być wyposażone w odpowiedni sprzęt zapewniający warunki higieny, dostateczny dopływ świeżego powietrza i odpowiednią temperaturę i oświetlenie. Jedynie w szczególnie uzasadnionych i okresowych wypadkach przepis art. 248 k.k.w. – obowiązujący do dnia 6 grudnia 2009 roku – przewidywał możliwość ograniczenia wielkości powierzchni celi. Realizując delegację ustawową z art. 249 § 3 ust. 2 k.k.w. Minister Sprawiedliwości najpierw rozporządzeniem z dnia 17 października 2003 roku (Dz.U. Nr 186 poz. 1820), a następnie rozporządzeniem z dnia 28 stycznia 2014 roku (Dz.U. 2014r. poz. 200) określił w sposób szczególny warunki bytowe osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. W ich ramach uregulował kwestię przyznawanej więźniom odzieży, obuwia, pościeli, środków higieny, konserwacji oraz sprzętu stołowego, jak też normy wyposażenia w sprzęt kwaterunkowy cel mieszkalnych oraz innych pomieszczeń w zakładach karnych.

Reasumując, najpierw rozporządzenie z dnia 17 października 2003 roku, a obecnie rozporządzenie z dnia 28 stycznia 2014 roku wraz z powołanym przepisem k.k.w. jest podstawowym aktem prawnym gwarantującym więźniom w Polsce przewidziane przez polskiego ustawodawcę tzw. standardy odbywania kary pozbawienia wolności. Są one *sui generis* idealnym wzorcem polskiego ustawodawcy, który powinien być każdorazowo zapewniony osobom osadzonym, jako gwarancja zapewnienia pewnej równowagi pomiędzy prawami jednostki a koniecznością ich ograniczenia dla potrzeb ogółu.

Zastrzec jednak należy, iż samo naruszenie powyższych norm nie może prowadzić do konstatacji, iż doszło do naruszenia konkretnego dobra osobistego. Brak jest w tym zakresie w opinii Sądu automatyzmu. Dobra osobiste samo w sobie bowiem nie jest wprost powiązane z normą prawną gwarantującą minimalne standardy dla osób odbywających karę pozbawienia wolności. Normy te mają jedynie gwarantować przestrzeganie dóbr osobistych. Ich naruszenie nie musi oznaczać, iż konkretne dobro osobiste rzeczywiście zostało naruszone, niewątpliwie jednak może prowadzić do takiegoż ustalenia *in concreto*. Podobnie też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 lutego 2007 roku w sprawie sygn. akt V CSK 431/06 (opubl: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna rok 2008, Nr 1, poz. 13, str. 78), w ramach którego stwierdził, iż niejednokrotnie przeludnienie może prowadzić do naruszenia podstawowych praw człowieka (*de facto* więc - wcale nie musi). Tak też Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 26 lutego 2009 roku w sprawie sygn. akt I ACa 21/09 (niepubl.), w którego uzasadnieniu stwierdził, iż odpowiedzialność na podstawie art. 3 Konwencji w zasadzie nie następuje za samo przebywanie osadzonego w przeludnionej celi.

W tym miejscu podkreślić należy, że zarówno Sąd Najwyższy, jak i Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w powołanych orzeczeniach wyraził stanowisko, które sąd w niniejszym składzie w pełni podziela, iż orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – na które ogólnikowo powołuje się powód w treści uzasadniania pozwu – wydane na tle art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności wskazują na koniunkcję elementu nienormatywnej wielkości celi, w której jest osadzona osoba odbywająca karę pozbawienia wolności z innymi warunkami bytowymi (orzeczenia ETPCz z 29 kwietnia 2003r. skarga nr (...), z 11 marca 2004r. skarga nr (...), z 16 grudnia 1999 skarga nr (...) i wyrok z 19 kwietnia 2001r. skarga nr (...)). Tak więc dla oceny czy nastąpiło naruszenie art. 3 Konwencji konieczne jest kompleksowe zbadanie warunków pobytu skazanego. Dopiero ustalenie, że przeważająca większość elementów składających się na ogół warunków i rygorów pobytu podlega negatywnej

kwalifikacji może stanowić o naruszeniu tego przepisu. Ocenie poddać należy więc nie tylko powierzchnię celi, ale również liczbę i płeć osób w niej osadzonych, warunki sanitarne, możliwość zachowania prywatności, ilość czasu spędzanego poza celą, możliwość korzystania z zajęć sportowych, możliwość pracy, wiek, stan zdrowia, następstwa psychiczne i fizyczne. Istotne jest również czy traktowanie skazanego uznane za poniżające było zamierzone, czy doszło do negatywnych następstw ewentualnego naruszenia w osobowości i zdrowiu poszkodowanego. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka kładzie nacisk na obiektywną ocenę przyczyn, skutków i zamiaru, nie zaś subiektywne odczucie dyskomfortu osadzonego.

Dla przyjęcia odpowiedzialności za zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych zgodnie z art. 24 k.c. konieczne jest zaistnienie 3 przesłanek, a więc oprócz bezprawności działania sprawcy również dwie inne przesłanki takie jak:

1. istnienia dobra osobistego podlegającego ochronie
2. jego naruszenia lub zagrożenia.

Bezprawność działania pozwanego jest objęta domniemaniem prawnym, co oznacza, że powód nie musi jej wykazywać. Samo zaś stwierdzenie bezprawności zachowania pozwanego jest tylko jedną z trzech przesłanek jego odpowiedzialności. Nie może więc samo przez się prowadzić do odpowiedzialności pozwanego. Odpowiedzialność ta powstaje dopiero z chwilą jednoczesnego spełnienia powyższych trzech przesłanek.

Traktowanie humanitarne to takie obchodzenie się z osobą pozbawioną wolności, które uwzględnia i respektuje pewne minimalne potrzeby każdego człowieka, odnosząc je do przeciętnych standardów danego społeczeństwa (vide: P. Sarnecki, komentarz do art. 41 Konstytucji RP (w:) L. Garlicki (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. III, Warszawa 2003, s. 8.)

Stosowanie przepisów wynikających z zasady humanizmu nie oznacza jednak rezygnacji z zasadniczego założenia, w świetle którego osoba skazana musi ponieść określoną dolegliwość. Z uwzględnieniem osobowości każdego człowieka należy od niego wymagać poddania się niejednokrotnie nawet surowym rygorom oraz ograniczeniom, które wynikają z **istoty kary**.

Zgodnie z ogólną zasadą dowodową wyrażoną w art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c., w przedmiotowej sprawie ciężar wykazania istnienia dobra osobistego podlegającego ochronie oraz faktu jego naruszenia spoczywał na powodzie jako osobie, która z faktów tych wywodzi określone skutki prawne. Powód mógł wykazać powyższe fakty wszelakimi dowodami. W przypadku zaś skutecznego wykazania naruszenia dobra osobistego pozwany mógłby zwolnić się z odpowiedzialności dopiero poprzez wykazanie, iż jego działanie (zaniechanie) nie miało charakteru bezprawnego – tj. było zgodne z wiążącym go prawem (domniemanie bezprawności działania).

Zważywszy na powyższe podkreślić należy, iż przy ocenie czy doszło do naruszenia dobra osobistego każdorazowo koniecznym jest kompleksowe zbadanie wszystkich warunków pobytu skazanego w zakładzie karnym. Powód w procesie dowodzenia nie może więc ograniczyć się jedynie do wykazania nieznacznych odstępstw od przyjętych przepisów. Te bowiem, jak zaznaczono, co do zasady nie mogą świadczyć o naruszeniu tegoż dobra.

Pod kątem naruszenia dobra osobistego powoda ocenić należy jedynie okoliczność wykazaną przez powoda oraz przyznane przez pozwanego.

Przystępując do rozpoznania roszczeń powoda zgłoszonych w niniejszym postępowaniu, na wstępie ocenić należy zgłoszony przez pozwaną jednostkę zarzut przedawnienia roszczenia dotyczącego zdarzeń mających miejsce przed upływem trzech lat od dnia wniesienia pozwu tj. przed 10 maja 2013 roku.

Wskazać w tym miejscu należy, iż okoliczności sprawy tj. fakt, iż powód – bezpośrednio po zaistnieniu wywodzonych okoliczności, polegających na bezprawnym działaniu pozwanej jednostki w postaci nie zapewnienia powodowi odpowiednich warunków bytowych – miał świadomość, że działania te stanowią – jak aktualnie wywodzi –

naruszenie jego dobra osobistego oraz że sprawcą tego naruszenia jest pozwana jednostka; uzasadniają twierdzenie, iż bieg terminu przedawnienia roszczenia liczyć należy od zaistnienia tych okoliczności. Roszczenie powoda o zadośćuczynienie powstało bowiem już w chwili dokonania naruszeń jego dóbr osobistych poprzez działanie albo zaniechanie pozwanego, którymi uzasadnia dochodzone roszczenie i już w chwili zaistnienia tych poszczególnych zachowań miał świadomość szkody i osoby obowiązanej do jej naprawienia. Roszczenia osadzonych przeciwko Skarbowi Państwa, będące następstwem niezapewnienia odpowiednich warunków nie stanowi nowej instytucji prawnej. Osadzeni od wielu lat występują z tego typu roszczeniami i ich wiedza zarówno o przysługujących im warunkach, jak i odpowiedzialności Skarbu Państwa w razie ich niedochowania – jest powszechna. Jak wynika z art. 442¹ § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. Przyjmuje się w orzecznictwie, że wymieniony przepis obejmuje przedawnienie żądania zapłaty odpowiedniego zadośćuczynienia za krzywdę. Z kolei z treści art. 120 § 1 zdanie pierwsze k.c. wynika, że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jak podkreślił Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 17 czerwca 2009 r., sygn. I ACa 771/09 termin przedawnienia roszczenia nierozzerwalnie związany jest z ustaleniem daty wymagalności tego roszczenia, zaś zadośćuczynienie należne jest za wszystkie cierpienia fizyczne i psychiczne, których doznał powód: te, które odczuwał w przeszłości, aktualne i te, które będzie odczuwał do końca życia (...). Przedawnienie odnosi się do roszczeń wymagalnych (...). Zadośćuczynienie zaś ze swej istoty co do zasady uwzględniać winno wszystkie cierpienia, jakie łączą się z konkretnym czynem. W niniejszej sprawie powód powoływał się na krzywdę, jakiej doznał w trakcie pobytu w celach pozwanej jednostki penitencjarnej. Zatem wymagalność roszczenia konkretyzowała się w kolejnych dniach pobytu w tych jednostkach. Biorąc pod uwagę fakt, że niniejszy pozew został złożony w maju 2016 roku, roszczenia powoda uległy przedawnieniu za okres do maja 2013 roku.

Na podstawie art. 117 k.c. podnosząc zarzut przedawnienia pozwany skutecznie uchylił się od zaspokojenia ewentualnej należności z tytułu naruszenia dóbr osobistych powoda w tym okresie.

Z racji podniesionego skutecznie zarzutu przedawnienia kwestia zapewnienia odpowiednich warunków odbywania kary w kontekście naruszenia dóbr osobistych powoda oceniana może być w okresie nie objętym przedawnieniem, a więc od maja 2013 roku.

Wyjaśnwszy powyżej zasady dowodowe rządzące niniejszym procesem po pierwsze, dojść należy do wniosku, iż powód w sprawie tej nie zaoferował jakiegokolwiek dowodu, który potwierdzałby jego zarzuty zawarte w pozwie, a które odnosiłyby się do okresu odbywania przez niego kary pozbawienia wolności. Powód dołączył do pozwu woreczki zawierające zeszkrobaną ze ścian celi farbę na okoliczność warunków panujących w celach, w których przebywał. Zauważyć jednak należy, iż kwestia grzyba i pleśni na ścianach cel była w niniejszej sprawie bezsporna. Pozwany przyznał bowiem, iż zawilgocenie cel ma miejsce w pozwanej jednostce, jednak przyczyniają się do tego sami osadzeni, którzy nie dbają o odpowiednią wentylację w celach. Osadzeni zasłaniają bowiem otwory wentylacyjne, które są odpowiedzialne za wentylację w celach, zastawiają grzejniki oraz suszą na nich mokre pranie, jak również biorą kąpiele w kąciakach sanitarnych i nie otwierają okien. Pozwany podkreślał jednak, iż w celu zapewnienia odpowiednich warunków bytowych w celach, pomieszczenia te są – w przypadku stwierdzenia konieczności – malowane zgodnie z harmonogramem prac remontowo – konserwacyjnych. Również wszelkie usterki zgłaszane przez osadzonych, oddziałowych, wychowawców czy też komisję wizytującą wszystkie pomieszczenia pawilonów, są naprawiane bądź usuwane przez służbę konserwacyjno – remontową działu kwatermistrzowskiego.

Jak wynika z wykazu pomieszczeń w budynkach mieszkalnych Zakładu Karnego w C., powód nie przebywał w warunkach tzw. przeludnienia. Zachowane zostały normy powierzchni wynikające z art. 110 k.k.w. tj. 3m² w przeliczeniu na jednego osadzonego. Zauważyć bowiem należy, iż liczenie powierzchni cel zostało przeprowadzone zgodnie z zasadami określonymi w § 4 Zarządzenia nr 7/2012 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 stycznia 2012r. w sprawie ustalania pojemności jednostek penitencjarnych, który stanowi, iż do powierzchni pomieszczenia mieszkalnego nie wlicza się wnęki okiennej i grzejnikowej, a także powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi oraz wydzielonych kąciaków sanitarnych.

W niniejszej sprawie powód – poza ogólnymi twierdzeniami, iż przebywał w celach nie spełniających wymogów dotyczących metrażu – nie wykazał, aby powyższe normy zostały przez stronę pozwaną naruszone. Samo subiektywne odczucie powoda, iż przebywanie w celi, której powierzchnia nie odpowiada standardom dotyczącym wielkości, nie może stanowić, iż naruszone zostało dobro osobiste powoda. W ocenie Sądu powód nie wykazał, aby z tego tytułu poniósł jakąś krzywdę, albo żeby wywołało to niego jakieś cierpienia moralne.

Podkreślić natomiast wymaga fakt, iż zgodnie z obowiązującymi normami wynikającymi z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2014 roku (Dz.U 2014r. poz. 200) w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych – powód miał zapewnioną odzież, pościel, środki higieny, sprzęt stołowy, również cele, w których przebywał, wyposażone były w podstawowy sprzęt kwaterekowy oraz w inne przedmioty, przy czym w każdej celi wydzielony był murowany kącik sanitarny zapewniający intymność. Dodatkowo podczas odbywania kary pozbawienia wolności powód miał zapewniony: dostęp do posług religijnych, do służby zdrowia, telewizji, biblioteki i prasy, spaceru, łaźni, zajęć sportowych, siłowni, kontaktu osobistego, telefonicznego i listownego z osobami bliskimi oraz miał możliwość korzystania z okresowo organizowanych konkursów i imprez kulturalnych (bezsporne, nadto por. wyjaśnienia powoda na rozprawie w dniu 12 września 2016r. w okresie od 00:29:43 do 00:35:56 – porównaj protokół k. 73-74v).

Powód w toku procesu nie wykazał również swoich twierdzeń o narażeniu jego zdrowia w wyniku przebywania w celach, w których na ścianach znajduje się grzyb i pleśń. Powód nie wskazał, aby przebywanie w takich celach miało na niego obecnie negatywny wpływ. Z twierdzeń powoda nie wynika, aby chorował, miał jakiegokolwiek problemy zdrowotne związane z oddychaniem czy też chorobami skórnymi. Natomiast z informacji przedłożonej przez pozwanego wynika, iż u powoda – jeszcze w czasie, kiedy przebywał w Areszcie Śledczym w S. – rozpoznano zaburzenia osobowości i uzależnienie mieszane, czego powód nie zakwestionował, a dodatkowo – jak wynika z badania przeprowadzonego przez lekarza medycyny pracy – powód jest zdolny do pracy. Sam powód przyznał, iż od października 2010 roku jest zatrudniony w Zakładzie Karnym w C. odpłatnie, z krótką przerwą w 2013 roku, najpierw jako porządkowy, a obecnie jako pomocnik kucharza.

Mając na względzie całokształt warunków odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w C., w ocenie sądu nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci narażenia na zdrowie powoda w stopniu uzasadniającym zasądzenie mu zadośćuczynienia od Skarbu Państwa. Przy ocenie warunków odbywania kary pozbawienia wolności należy bowiem mieć na uwadze przeciętne warunki bytowe i standard życia w kraju, poziom służby zdrowia oraz stan zamożności państwa. O naruszeniu godności skazanego z prawem do ochrony prawnej można mówić dopiero wtedy, gdy cierpienia i upokorzenie przekraczają konieczny element cierpienia wpisanego w odbywanie kary pozbawienia wolności.

W niniejszej sprawie pozwany Zakład Karny w C. dba o zachowanie warunków bytowych osadzonych zgodnie z obowiązującymi normami, w tym o zaspakajanie potrzeb zdrowotnych, kulturalnych, religijnych czy fizycznych skazanych, co potwierdzają dołączone przez pozwanego do odpowiedzi na pozew pisma (dowód: k. 45-45v, 46, 47, 48, 49).

W konsekwencji stwierdzić należy, że powód nie wykazał w wystarczający sposób, aby doszło do naruszenia jego dobra osobistego i w konsekwencji niezasadne okazało się jego żądanie ochrony w oparciu o art. 24 k.c. w związku z art. 448 k.c. i żądanie wysokiego zadośćuczynienia, w konsekwencji czego sąd oddalił jego powództwo.

Zgodnie z treścią art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz.U. z 2016r. poz. 623) zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu. W związku z czym o kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. i § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015r., poz. 1804), zasądzając od powoda na rzecz pozwanego 4 800,00 zł tytułem kosztów procesu.